

Høringsuttale

NOU 2009: 18 Rett til læring

Kommunene Surnadal, Rindal og Halså har ei interkommunalt PP-tjeneste. Kommunene, ved styret for PPT, har bedt PP-leder om å lage utkast til felles høringsuttale til Midtlyngutvalgets rapport, NOU 2009: 18 Rett til læring.

Ved lesing av rapporten finner vi igjen mye av den tenking som allerede er lagt til grunn for arbeidet som gjøres i våre kommuner; om tidlig innsats og forebygging; om tett tverrfaglig samarbeid; om systemarbeid med tilstedeværelse i skoler og barnehager; om tilpassa opplæring og læringsmiljø. Så derfor kan vi si til mange av forslagene; ja, det er slik vi ønsker å jobbe.

Vi har tverrfaglige samarbeidsfora i alle tre kommunene, både på førstelinjenivå og med BUP. Vi er aktive deltakere, og har vært med å initiere kompetanseheving i PPT gjennom Faglig løft for PPT. Våre kommuner har bl.a. tatt i bruk TRAS i barnehagen og viderefører informasjon til skolene. Ny start, blir brukt for å sikre god leseopplæring. Alle skolene har deltatt og tatt i bruk antimobbeprogrammet Zero. Det er også utviklet lokalt et tilsvarende program Zebra for barnehagene i en av kommunene.

Vedlagt følger en detaljert oversikt med korte kommentarer til hvert av forslagene i rapporten, men la oss først ta med noen litt mer utdypende kommentarer til enkelte av forslagene.

Tidlig innsats og forebygging

Tidlig innsats er viktig for alle aldersgrupper, i den forstand at rett tiltak til rett tid er viktig uavhengig av når vansker oppstår. For å kunne avhjelpe vansker er det også viktig, slik utvalget foreslår, å sikre god kartlegging og ha gode verktøy for avdekking og tiltak fra småbarnsalder og under hele oppveksten. Her er også samordning og avklaring av roller – hvem gjør hva – nødvendig. Kartlegging og testing må tjene det formål å gi barnet best mulig hjelp og oppfølging, en må derfor vokte seg for overdreven bruk. Samordning mellom helsestasjon, barnehage og skole, samt en digitalisering av Læringsboka vil kunne hjelpe på dette.

Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen

Det er viktig at retten til særlig tilrettelagt undervisning, for de som ikke har utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, blir i vare tatt. Om en kaller det spesialundervisning eller ekstra tilrettelegging i opplæringen, er ikke så viktig. Viktigere er det at opplæringens innhold er kvalitativt god. Derfor er det viktig med fokus på kvalitativt godt innhold og formidling av opplæringen i det ordinære opplæringstilbudet. Tilgang til dyktige pedagoger og spesialpedagoger er sentralt for å sikre alle barn et godt opplæringstilbud. Barn og unge med særlige behov må sikres ut over det ordinære, men en kunne ønske at det var mer fokus på kvalitet på opplæringen, kompetanse hos formidleren og innhold i tilbudet enn på antall timer undervisning.

Helhetlig og tverrfaglig samarbeid.

Vi ser det som viktig å ha tett tverrfaglig samarbeid for best mulig helhetlig hjelp til barna. Vi snakker om en "o-hoi-pedagogikk", som nettopp betyr at en lykkes best ved å samhandle og dra i samme retning, slik en samhandler bl.a. ved sjøsetting av en båt. Vi tenker at samarbeid og dialog er viktig – ikke bare når et tiltak ikke har hatt effekt, men fra starten av og hele veien. Et slikt samarbeid handler da ikke bare om felles møter, men også om at hver aktør vet sitt ansvar og tar det når det trengs.

Likevel er det under overskriften "Helhet krever tverrfaglig og tverretatlig samarbeid" vi finner et punkt vi må si oss uenig i. Det er punktet om at individuell plan hjemles i barnehagelov og opplæringslov. Vår begrunnelse går på å se nettopp helhet og sammenheng – i livsløpet, ikke bare for perioden fra 0-20 år alder. Det at noen barn og unge ikke har fått individuell plan når den er hjemlet i helse- og sosiallovgivning, ser ikke vi som et argument for at individuell plan må hjemles i opplæringslov og barnehagelov. Bedre da å understreke at helse- og sosiallovgivning gjelder alle, også barn. Individuell plan må ses i livsløpsperspektiv.

Kompetanse.

Kompetanse for å sikre kvalitativt gode tjenester både i barnehage, skole og PP-tjeneste er avgjørende viktig. Kompetanse nær brukeren er viktig, særlig kompetanse en ofte har bruk for. Vi vil derfor også påpeke at syns- og audiopedagogtjenester ikke bør plasseres for langt unna barnehager og skoler, da det ofte kan være bruk for rask tilgang til deres kompetanse og tjenester.

Kompetanse koster. Derfor er det viktig å sikre god ressurstilgang både økonomisk og personellmessig på alle nivå.

Når Statped skal omorganiseres – og både PPT og Statped skal være tettere på, blir det viktig å sikre at kompetanse både blir bevart og videreutviklet. Vi stiller oss sterkt tvilende til at dette vil lykkes uten at "friske midler" blir tilført. En omorganisering uten økte rammer for å sikre at kompetansen kommer nærmere de som trenger den, er vi redd vil bli en nedtrapping. Kompetanseutvikling må skje kontinuerlig og kan ikke bare gjennomføres i en avgrenset prosjektperiode på for eksempel fem år.

Sentral kompetanse på de ulike fagområder må ikke nødvendigvis ligge i Oslo.

Kompetanseutvikling for PPT kan knyttes til Midt Norge som en videreutvikling av Faglig løft for PPT. Kompetanse på læringsmiljø og problematferd kan knyttes til Senter for Atferdsforskning (SAF) i Stavanger, gjerne i samarbeid med Lillegården om mulig.

Konklusjon.

Vi leser NOU 2009: 18 Rett til læring som en grundig og god rapport.

De aller fleste forslagene, med noen få unntak som er kommentert både i det foregående og i vedlegg, ser vi som gode forslag og mange av dem i tråd med allerede etablert praksis i våre kommuner. Vi ser derfor med forventning fram til fortsettelsen.

Surnadal 03.11.09

Marit Syrstad Stavne
PP-leder/ saksbehandler

Vedlegg: Kommentarer til hvert punkt av utvalgets forslag.

Kapittel 13 Tidlig innsats og forebygging

- Barnehage- og skoleeier får plikt til kontinuerlig og systematisk oppfølging av barns og elevers utvikling, læring og læringsmiljø.
- Det utvikles en ressursbank med varierte verktøy som en støtte for barnehager og skoler i oppfølgingen av barn og elever.
- Kommunen får plikt til å sikre språkkartlegging av barn omkring fylte tre, fire og fem år. For tospråklige barn må begge språk kartlegges.
- *Læringsboka* innføres som felles verktøy for tidlig innsats og oppfølging. Boka følger barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø gjennom barnehage, grunnskole og videregående opplæring.
- Det gjennomføres foreldresamtaler minimum to ganger per år også i barnehagen.
- Dokumentasjons- og rapporteringsarbeid i barnehage og skole begrenses til det som tjener barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø. Omfanget av dokumentasjons- og rapporteringssystemer må derfor gjennomgås med sikte på å skape mer sammenheng og frigjøre ressurser til lærings- og utviklingsarbeid.

- ok
- Positivt
- ok. Dette bør samordnes med helsestasjonen
- Positivt. Viktig at den gjøres oversiktlig og håndterbar, gjerne digital.
- ok
- Positivt

Kapittel 14 Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen

- Retten til spesialundervisning i opplæringsloven § 5-1 erstattes av en *rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen*. Denne retten utløses når eleven ikke har et tilfredsstillende læringsutbytte. Tilretteleggingen omfatter det mangfold av tiltak som settes verk i form av personellressurser, materielle ressurser og organisatoriske tiltak.
- Når tiltak som er satt inn for å bedre læringsutbyttet ikke har hatt ønsket effekt, må barnehage/skole og PP-tjeneste samhandle om den videre tilretteleggingen.
- Den som har ansvaret for gjennomføringen av ekstra tilrettelegging i opplæringen, må ha relevant kompetanse til å møte de utfordringene som ligger til grunn for tilretteleggingen, eksempelvis spesialpedagogisk kompetanse.
- Individuell opplæringsplan slik denne beskrives i opplæringsloven § 5-5 skal inngå i læringsboka.
- Vedtak om ekstra tilrettelegging i opplæringen kan fattes uten sakkyndig vurdering slik det forutsettes i dagens § 5-3 i

- Viktig at rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen sikres, uavhengig av hva det kalles. Særlig viktig at innhold er kvalitativt godt.
- Viktig med god samhandling hele veien.
- Ja, viktig.
- ok
- Viss det fungerer, vil det kunne forenkle prosedyrer

<p>opplæringsloven, men basert på barnehagens og skolens egen saksforberedelse, gjort i samarbeid med PP-tjenesten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det skal utarbeides sakkyndig vurdering dersom <ul style="list-style-type: none"> • det er sannsynlig at det må gjøres avvik fra læreplanen • skolen ikke har den nødvendige kompetanse • foresatte og barnehagen/skolen krever det • tilretteleggingen vil kunne forutsette større organisatoriske endringer • Rett til ekstra tilrettelegging før opplæringspliktig alder hjemles i barnehageloven. • En rett til ekstra tilrettelegging på grunnskolens område for voksne. Behovet for en lovfestet rett til ekstra tilrettelegging i videregående opplæring som er organisert særskilt for voksne utredes 	<p>og frigi tid til systemarbeid. Viktig at rettigheter sikres.</p> <ul style="list-style-type: none"> • ok • Viktig å sikre rett også for de som ikke går i barnehage. • ok
<p>Kapittel 15 Tilpassede og fleksible opplæringsløp</p> <ul style="list-style-type: none"> • Læreplanverket for Kunnskapsløftet gjennomgås med sikte på å gi fagplanene tydelige innholdsmomenter, og sørge for at det blir et helhetlig og konsistent styringsdokument og arbeidsgrunnlag for opplæringen. • Det utvikles differensierte læreplaner i fellesfagene for studieforberedende og yrkesforberedende utdanningsprogrammer som kan imøtekomme elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer bedre enn i dag. • Barnehage- og skoleeiere forsterker rutineene for overganger og samarbeid mellom barnehage, skoler og lærebedrifter. • Fylkeskommunene videreutvikler og gjør opplæringstilbud med avvik fra læreplanen tilgjengelig for elever som ved overgang fra grunnskole til videregående opplæring ikke har forutsetninger for studie- eller yrkeskompetanse. • Fylkeskommunen oppfordres til å bruke insentivordninger for å tilrettelegge for at lærebedrifter kan ta imot lærlinger med behov for særskilt oppfølging. • Alle elever i yrkesfaglige utdanningsprogrammer får tilbud om et 2 + 2-løp uavhengig av om de får læreplass eller ikke. Dersom eleven ikke får plass i lærebedrift, skal fylkeskommunen utvikle et tilbud med to års varighet på linje 	<ul style="list-style-type: none"> • Hvem gjør dette? • ok, viss dette gir relevant opplæring og økt gjennomføring • ok • ok • ok • ok

<p>med opplæring i bedrift, eksempelvis gjennom en elevbedrift.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Partene i arbeidslivet vurderer gjeldende regulering av funksjonstilleggene mellom yrkes- og utdanningsrådgivere og sosialpedagogiske rådgivere. • Rådgivningstjenestens sosialpedagogiske funksjon evalueres, og oppgavene vurderes i sammenheng med PP-tjenestens og oppfølgingstjenestens oppgaver. 	<ul style="list-style-type: none"> • ok • ok
<p>Kapittel 16 PP-tjenesten og Statped tettere på</p> <ul style="list-style-type: none"> • PP-tjenesten skal være tettere på barnehager og skoler, og videreutvikle kompetanse på læringsmiljø, problematferd og sammensatte lærevansker. • Det tas inn en bestemmelse om PP-tjenesten i barnehageloven. • Det etableres et nasjonalt utviklingscenter for PP-tjenesten, underlagt Utdanningsdirektoratet, med faglig tilknytning til et universitet eller en høyskole. Sentret gis en økonomisk ramme på ca. seks fagårsverk – 8 mill. kroner. • Det etableres et femårig kompetanseutviklingsprogram for PP-tjenesten og tjenestens samarbeidspartnere med en økonomisk ramme på ca. 50 mill. kroner per år. • Statped organiseres i fire samorganiserte og samlokaliserte spesialpedagogiske regionsentre (Sørøst, Vest, Midt og Nord), sammenfallende med helseforetakenes regionsstruktur. Regionsentrene lovfestes. • De midler som frigjøres i form av reduserte fellesutgifter og redusert husleie ved samorganisering og samlokalisering av sentrene, avsettes midlertidig som omstillingsmidler slik at de nye regionsentrene kan utvikle sin nye rolle. • Regionsentrenes oppgaveportefølje skal innbefatte spisskompetanse på fagområdene syn, hørsel, språk/tale/kommunikasjon, ervervet hjerneskade og omfattende og sammensatte lærevansker. • Sentrene/avdelingene for sammensatte lærevansker avvikles i sin nåværende form. 30 av 145 årsverk overføres til de regionale spesialpedagogiske sentrene for å ivareta behovet for kompetanse innenfor områder med lav forekomst knyttet til omfattende og sammensatte lærevansker. • Med bakgrunn i reduserte behov avvikles etter hvert de statlige 	<ul style="list-style-type: none"> • Ok, i tråd med intensjoner i vårt arbeid allerede • ok • Positivt. Kan kanskje knyttes til arbeid som alt er i gang med Faglig løft for PPT i Midt-Norge • Kompetanse vil måtte skje kontinuerlig, bør ikke avsluttes etter fem år. • ok • Vil det være nok? • syn-/audioped.kompetanse nødvendig nær bruker • Ok, viss øvrig reduksjon medfører økt kapasitet og kompetanse i PPT • ok

<p>hørselsskolene på grunnskolenivå.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skoledriften ved Briskeby skole og kompetansesenter og Andebu kompetanse- og skolesenter søkes godkjent i privatskoleloven da behovet synes å være stabilt. • SEAD (Samisk spesialpedagogisk støtte) med nåværende ressursramme tas ut av Statpeds portefølje og legges under Utdanningsdirektoratet som et nasjonalt senter for samisk spesialpedagogisk støtte. Senteret knyttes faglig til <i>Sámi allaskuvla</i> (Samisk høyskole). Ressursrammen økes ut over dagens nivå med ca. fire fagårsverk – 3 mill. kroner. • Lillegården kompetansesenter med nåværende økonomiske ressursramme tas ut av Statpeds portefølje og legges under Utdanningsdirektoratet som et nasjonalt senter for læringsmiljø og problematferd. Senteret knyttes faglig til et universitet eller en høyskole. Utvalget er delt i hvorvidt plasseringen gjøres varig eller for en prosjektperiode på fem år, hvoretter man vurderer videre tilknytning. • Etter at de foreslåtte tidsbegrensede tiltakene er avsluttet, brukes de frigjorte midlene til å styrke PP-tjenesten i kommuner og fylkeskommuner. KS og Kunnskapsdepartementet avtaler nærmere hvordan dette skal skje. 	<ul style="list-style-type: none"> • ok • ok • Ok med et nasjonalt senter for læringsmiljø og problematferd. God erfaring med, og god nytte av Senter for Atferdsforskning (SAF) Bør vurderes i sammenheng med Lillegården. • Positivt med hjelp nærmest mulig de som trenger den. Kvalitet må sikres. I omstilling trolig behov for "friske" midler, ikke bare omdisponering.
<p>Kapittel 17 Helhet krever tverrfaglig og tverretatlig samarbeid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bestemmelser om individuell plan hjemles i barnehageloven og opplæringsloven. • Bestemmelsene i dagens særlover om individuell plan harmoniseres i de aktuelle lovverkene. • Opplæringsområdet i individuell plan for voksne presiseres. • Det oppfordres til mer aktiv bruk av informert samtykke. • Det innføres rett til én tjenestekoordinator (personlig 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Uenig.</u> Dette bør hjemles i helse- og sosiallovgivning som før, da behov vil kunne gjelde hele livsløpet og ikke bare under opplæring. Må sikre langsiktig tenking og planlegging ut over 0-20 år. • Ikke relevant viss dagens hjemmel videreføres • ok • ok • Her bør en vurdere

<p>koordinator) ved behov for langvarige og koordinerte tjenester.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Det foretas en tydelig grenseoppgang av ansvar mellom spesialisttjenesten innenfor opplæringssektoren (spesialpedagogiske regionsentre) og spesialisthelsetjenestene (barne- og ungdomsklinikkene) og deres oppgaver overfor kommunene. • Spesialisttjenesten innenfor opplæringssektoren (spesialpedagogiske regionsentre) og spesialisthelsetjenestene (barne- og ungdomsklinikkene) inngår samarbeidsavtaler. • PP-tjenesten får selvstendig henvisningsrett til barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og barnehabiliteringstjenesten (HABU). • Det legges til rette for økt samarbeid mellom PP-tjenesten og oppfølgingstjenesten. • Kommunene, fylkeskommune og NAV inngår forpliktende samarbeidsavtaler for å sikre at ungdom er i arbeid eller utdanning. • Det iverksettes tiltak for at barn under barnevernets omsorg /i barnevernets tiltak får oppfylt sine rettigheter etter barnehageloven og opplæringsloven. • Det må klargjøres hvem som har ansvar for tilbud etter skoletid for de som har behov for det etter 7. trinn. 	<p>organisering og rekruttering av koordinatorene. Bør det f.eks utarbeides spesielle stillingshjemler for disse?</p> <ul style="list-style-type: none"> • ok • ok, er i gang • Dette vil være en formalisering av hva som i stor grad er praksis, mye av utredningsarbeid før henvisning er også i dag gjort av PPT. • I praksis allerede etablert. • ok • ok • ok
<p>Kapittel 18 Kompetanse på alle nivåer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Den allmenne kvalifiseringen i relevante grunnutdanninger følges nært opp og styrkes ut fra behovet for kompetanse knyttet til ekstra tilrettelegging i opplæringen, herunder spesialpedagogiske emner. • Ordningene for etter- og videreutdanningstilbud blir styrket, både når det gjelder allmenn kvalifisering og kvalifisering med hensyn til barn og elever med behov for ekstra tilrettelegging. • Grunn-, etter- og videreutdanning for lærere samordnes innenfor rammene av GNIST. 	<ul style="list-style-type: none"> • positivt. • Positivt Viktig at det fortsatt blir gitt midler til både etter- og videreutdanning • ok

<ul style="list-style-type: none"> • Barne- og ungdomsarbeidere får hevet sin kompetanse på læringsmiljø og vanlige læringsutfordringer hos barn, slik at de kan bidra til en inkluderende barnehage og skole. 	<ul style="list-style-type: none"> • positivt
<ul style="list-style-type: none"> • Samspillet mellom kartlegging, evaluering og tiltak styrkes som kompetansefelt i lærerutdanningene. 	<ul style="list-style-type: none"> • positivt
<ul style="list-style-type: none"> • Profesjonsorienteringen i de disiplinorienterte masterutdanningene blir styrket når det gjelder praktisk-pedagogisk orientering, krav til praksis i studiene og rådgivning ved starten av yrkeskarrieren. 	<ul style="list-style-type: none"> • positivt
<ul style="list-style-type: none"> • Dagens utdanningstilbud til rådgivere i grunnopplæringen gjennomgås og vurderes med utgangspunkt i kompetansebehovene i rådgivningstjenesten. 	<ul style="list-style-type: none"> • ok
<ul style="list-style-type: none"> • Det etableres et etter- og videreutdanningstilbud for sosialpedagogiske rådgivere. 	<ul style="list-style-type: none"> • positivt
<ul style="list-style-type: none"> • Det etableres et femårig kompetanseutviklingsprogram for barnehager og skoler som skal bidra til utviklingsarbeid, veiledning og kompetanseheving knyttet til vanlige lærevansker hos barn og unge. Programmet gis en økonomisk ramme på ca. 19 mill. kroner per år. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hvor langt kommer en med femårige program?
<ul style="list-style-type: none"> • Det inngås forpliktende samarbeidsavtaler mellom de spesialpedagogiske regionsentrene og universitets- og høyskolesektoren. 	<ul style="list-style-type: none"> • positivt
<ul style="list-style-type: none"> • De nasjonale sentrene under Utdanningsdirektoratet gis et tydelig ansvar for å bidra til utvikling innenfor ekstra tilrettelegging på sine områder. 	<ul style="list-style-type: none"> • ok
<ul style="list-style-type: none"> • Forskningen knyttet til barn, unge og voksne med behov for ekstra tilrettelegging i opplæringen styrkes. Det er behov for å heve kvaliteten på denne forskningen, slik at kunnskapsgrunnlaget for politikktutforming og praksis styrkes. Dette bør skje innenfor <i>Utdanning 2020</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> • positivt
<ul style="list-style-type: none"> • Samarbeids- og koordineringskompetanse og kunnskap om andre yrkesgrupper det er aktuelt å samarbeide med, sikres bedre i pedagogiske og helse- og sosialfaglige yrkesutdanninger. 	<ul style="list-style-type: none"> • ok